

TEOLOGIA I MORALNOŚĆ
Volumen 11(2016), numer 2(20)
doi: 10.14746/TIM.2016.20.2.5

ADAM JÓZEF SOB CZYK

Zgromadzenie Misjonarzy Świętej Rodziny

Duchowość nowej ewangelizacji w świetle nauczania papieża Franciszka

Spirituality of the New Evangelisation According to the Teaching of Pope Francis

Już pobieżna lektura tekstów nauczania papieża Franciszka pozwala na dostrzeżenie w nich wezwania do większej gorliwości apostołskiej. Papież zachęca wszystkich ludzi do ewangelizacji. Dostrzega obszary, w których jest ona wręcz konieczna, dlatego podkreśla, że powinna być ona prowadzona natychmiastowo. Mylne by jednak było sądzić, że Papież opiera ten apostolat wyłącznie na aktywności i gorliwości. Zwraca wielką uwagę na duchowe fundamenty nowej ewangelizacji, które przedstawia i omawia w swoim nauczaniu. Zarysowuje duchowość jako pewną przestrzeń, w której nowa ewangelizacja powinna się odbywać. Omówienie tych zagadnień, w oparciu o nauczanie papieskie, będzie stanowiło cel niniejszego artykułu.

Analiza tego interesującego zagadnienia wymaga metodologicznego uporządkowania i wyjaśnienia terminów zawartych w tytule. Przedmiotem materialnym będzie duchowość nowej ewangelizacji, zaś formalnym – nauczanie papieża Franciszka zawarte w jego dokumentach i przemówieniach. Określić jednak należy, o jakiej duchowości będzie mowa i jak rozumiana będzie nowa ewangelizacja. Obydwa terminy są dzisiaj powszechnie znane, ale, jak uczy doświadczenie, nierzadko, także w kręgach teologów, nie do końca precyzyjnie rozumiane.

Zgodnie z tym, co podaje papież Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium*, nowa ewangelizacja jest odpowiedzią na misyjne polecenie Jezusa: „idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28,19-20)¹. Ewangelizacja jest zadaniem całe-

¹ Por. Franciszek, Adhortacja apostołska, *Evangelii gaudium* (dalej EG), z 24.11.2013, nr 19; tenże, *Misja należy do „gramatyki” wiary*. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2015 r., „L'Ossevatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 6, s. 4.

go Kościoła. Przekracza jego hierarchiczną strukturę. Kościół staje się tutaj narzędziem Bożej łaski. Współpracuje ze słowem, które pochodzi od Boga i jedynie poprzez włączenie się w tę Bożą inicjatywę, może stać się ewangelizatorem. Głoszenie jest zadaniem całego ludu Bożego, który, zakorzeniony w misterium Trójcy Świętej, w swoim pielgrzymowaniu ukazuje światu Chrystusa².

Nowa ewangelizacja oznacza rozbudzanie w sercach i umysłach ludzi współczesnych życia wiary. Jej sercem jest *dawanie świadectwa* słowem i przykładem o wierze i o miłości³.

W *Propositio* nr 7 XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów na temat: „Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej” podkreślono, że urzeczywistnia się ona w trzech obszarach: 1. duszpasterstwa zwyczajnego, by rozpałić serca tych, którzy wiernie uczestniczą w życiu Kościoła; 2. w środowisku ochrzczonych, nieżyjących jednak z wymogami chrztu; 3. wśród osób, które nie poznały jeszcze Chrystusa⁴.

To rozróżnienie adresatów, do których Papież kieruje posłanie nowej ewangelizacji, odpowiada rozumieniu różnych wymiarów duchowości jako swoistej formy życia człowieka w odniesieniu do transcendencji. Do niedawna używano terminu życie wewnętrzne. Charakteryzowało się ono głębią przeżyć psychofizyczno-duchowych, ale nie zawsze miało odniesienie do transcendencji. Człowiek się wzrusza, płacze, tęskni, ale to nie świadczy o jego duchowości. Dopiero wówczas, kiedy to odniesienie ma charakter transcendentny i człowiek uznaje, że coś istnieje ponad i poza nim, można mówić o szeroko rozumianej duchowości. I kiedy, dodatkowo, transcendencja ma zabarwienie religijne, można mówić o duchowości religijnej. W tej grupie występuje duchowość muzułmańska, hinduska itp. Kiedy duchowość religijna odnosi się do Jezusa Chrystusa, wówczas można mówić o duchowości chrześcijańskiej. W takim stopniowanym ujęciu dochodzenia do duchowości chrześcijańskiej, która jest formą życia w Duchu Świętym, polegającą na naśladowaniu postawy Jezusa Chrystusa w konkretnym środowisku, można, zgodnie z paradygmatem, zaproponować sposób nowej ewangelizacji tym, którzy Chrystusa jeszcze nie poznali, tym, którzy o Nim zapomnieli i tym, którzy chcą pogłębić swoje życie duchowe⁵.

² Por. EG 111-112; A. Sobczyk, *Duchowość misyjna formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Ewangelii gaudium papieża Franciszka*, „Teologia i Moralność” 15(2014), nr 1, s. 262.

³ Por. Franciszek, *Potrzebny jest tlen Ewangelii*. Audiencja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji z 14.10.2013, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013), nr 12, s. 18.

⁴ Por. EG 14.

⁵ Por. M. Chmielewski, *Vademecum duchowości katolickiej. 101 pytań o życie duchowe*, Lublin 2004, s. 18-21; tenże, *Metodologiczne problemy posoborowej duchowości katolickiej*, Lublin 2001, s. 70-77.

1. DUCHOWOŚĆ NAWRÓCENIA

Nowa ewangelizacja, zdaniem papieża Franciszka, powinna być dynamizowana duchowością nawrócenia. Chodzi tutaj zarówno o treść, jak i formy głoszenia. Treścią jest odnowa wewnętrzna, polegająca na wierności swemu powołaniu, a także umożliwienie człowiekowi ewangelizowanemu poznania Chrystusa i powrotu do Niego. Według Papieża, jeśli na pierwszym miejscu postawi się głoszenie Bożego miłosierdzia, wówczas najlepiej ukaże się głębia duchowości nowej ewangelizacji, inspirowanej przez przebaczącą miłość Ojca⁶.

Duchowość nowej ewangelizacji dynamizuje wezwanie do nawracania się od bożków tego świata ku jednemu prawdziwemu Bogu. Stanowi formę życia, w której dokonuje się odnowiony ruch skierowany ku temu, kto zagubił wiarę i poczucie sensu życia. Jej zadaniem, według Papieża, jest ukazanie współczesnym ludziom głębi Bożego miłosierdzia⁷.

Powrót ten dokonuje się we wspólnocie Kościoła, który jest otwartym na każdego człowieka domem Ojca, gotowym przyjąć i przebaczyć każdemu, kto chce wrócić⁸. Symbolem tego są otwarte przez papieża Franciszka drzwi w bazylice watykańskiej. Potwierdza to również sam Papież w bulli ogłaszającej Rok Miłosierdzia *Misericordiae vultus*. Przypomina tam, że: „w czasie, w którym Kościół jest zaangażowany w nową ewangelizację, temat miłosierdzia wymaga, by go ponownie przedstawić z nowym entuzjazmem i z odnowioną działalnością duszpasterską. Jest to kluczowe dla Kościoła oraz dla wiarygodności jego głoszenia, aby żył on i świadczył w pierwszej osobie o miłosierdziu. Język Kościoła i jego gesty powinny przekazywać miłosierdzie tak, aby wejść w głębię serca ludzi i sprowokować ich do odnalezienia drogi powrotu do Ojca”⁹.

Miłosierdzie to jednak nie tylko przebaczenie nawracającemu się człowiekowi, ale otwarcie serca dla potrzebujących pomocy i wsparcia materialnego. Dlatego Papież podkreśla, że celem nowej ewangelizacji w tym Roku Świętym będzie otworzenie serca dla wszystkich, którzy żyją na najbardziej beznadziejnych peryferiach egzystencjalnych. Czas miłosierdzia, zdaniem Franciszka, to doskonała okazja do wyjścia naprzeciw ludzkiej niedoli. Papież pisze o potrzebie leczenia ran ludzkich serc, opatrywania ich oliwą pocieszenia, przewiązywania miłosierdziem. Wzywa do leczenia ich solidarnością i z należną uwagą. Zachęca

⁶ Por. EG 34-39; Franciszek, *Ewangelizacja jest naszą rewolucją*. Msza św. w parku Dwuset-lecia w Quito 7.07.2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 7-8, s. 10.

⁷ Por. Franciszek, *Potrzebny jest tlen Ewangelii*. Audiencja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji z 14.10.2013, dz. cyt., s. 18-19.

⁸ Por. EG 46.

⁹ Franciszek, Bulla *Misericordiae vultus* (dalej MV), Rzym 2015, nr 12; tenże, *Ewangelizacja wymaga prawdziwej odwagi*. Inauguracja kongresu diecezji rzymskiej 17.06.2013, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013), nr 8-9, s. 35-36.

do odkrycia i dynamizacji na nowo *uczynków miłosierdzia względem ciała i względem ducha*¹⁰.

Nowa ewangelizacja w Roku Miłosierdzia niesie ze sobą bogactwo misji Jezusa. Jej zadaniem jest zanieść słowo i gest pocieszenia biednym, ogłosić wolność tym, którzy są więźniami nowych form niewolnictwa współczesnego społeczeństwa. Nadrzędnym celem jest przywrócenie godności tym, którzy zostali jej pozbawieni. Cała działalność ewangelizacyjna ma być, zdaniem Papieża, przeniknięta świadectwem gorliwości i radości głoszących (por. Rz 12, 8)¹¹. Nowa ewangelizacja jest właśnie uświadomieniem sobie miłosiernej miłości Ojca, aby dostąpiwszy łaski przebaczenia, samemu stać się narzędziem zbawienia dla braci¹².

Komunikacja orędzia miłosierdzia, którą niesie ze sobą nowa ewangelizacja, dokonuje się w duchowości pełnej miłości przebaczącej i umożliwiającej nawrócenie. Uwzględnia ona także zdolności percepcyjne, wiedzę i warunki życia adresatów dobrej nowiny¹³. Duchowość nowej ewangelizacji uwzględnia znajomość rzeczywistości, w której głoszenie się odbywa, mentalności ludzi, znaków czasu, wyzwania współczesnego świata. Duchowość ta nie akceptuje środowiska, w którym jest miejsce dla ekonomii wykluczenia, bałwochwalstwa pieniądza, nierówności społecznej rodzącej przemoc. Sprzeciwia się również niektórym wyzwaniom kulturowym, wobec których chrześcijanin nie może pozostać obojętnym¹⁴. Wszystkie te zabiegi i przygotowania służą wzrostowi skuteczności głoszenia.

Duchowość nowej ewangelizacji nie może mieć znamion duchowości światowej, która nie szuka chwały Bożej, ale sprzyja ludzkiej pysze, egoizmowi i relatywizmowi moralnemu. Papież zauważa niebezpieczeństwo antropocentrycznego immanentyzmu, w którym człowiek nie interesuje się ani Bogiem, ani bliźnimi, ale dąży jedynie do zaspokojenia własnych pragnień¹⁵. Twierdzi, że duchowość światowa prowadzi nierzadko do niezgody między chrześcijanami, zwłaszcza wówczas, gdy ci stają na drodze do szukania prestiżu władzy i bogactwa¹⁶.

Duchowość nowej ewangelizacji, głosząca potrzebę nawrócenia, opiera się na nowych relacjach stworzonych przez Jezusa. W oparciu o te relacje buduje

¹⁰ Por. MV 15; Franciszek, *Nieście płomień miłosiernej miłości Chrystusa*. Orędzie Papieża Franciszka na XXXI Światowy Dzień Młodzieży 2016, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 10, s. 4-7.

¹¹ Por. MV 16.

¹² Por. Franciszek, *Zadaniem Kościoła jest głoszenie daru miłosierdzia*. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji 29 V 2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 6, s. 36-37.

¹³ Por. EG 34-46; Franciszek, *Nade wszystko miłosierdzie*. Msza św. w Domu św. Marty 6.10.2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 11, s. 22-23.

¹⁴ Por. EG 52-61.

¹⁵ Por. EG 94-95.

¹⁶ Por. EG 99-101.

się stosunki interpersonalne, w których możliwości komunikowania zamieniają się w możliwości spotkania i solidarności między ludźmi. W przestrzeni takiej duchowości łatwiejsze jest przebaczenie i nawrócenie człowieka¹⁷.

W całym procesie nawrócenia, który jest jednym z podstawowych założeń nowej ewangelizacji, istotne znaczenia ma duchowość osób zaangażowanych w głoszenie. Papież zwraca uwagę na pewne niewłaściwe postawy, do których zalicza między innymi: nadmierny indywidualizm, kryzys tożsamości oraz spadek gorliwości¹⁸. Usiłuje zapobiec również nadmiarowi aktywności pozbawionej duchowości nowej ewangelizacji, przenikającej działanie i czyniącej je uprzywilejowanym¹⁹.

Ma w tym dopomóc odpowiednio uformowane duszpasterstwo, które, zdaniem Papieża, należy prowadzić przez reformę skostniałych struktur. Przyczyni się ono do lepszego otwarcia i uelastycznienia odpowiednich dla ludzi form ewangelizacyjnych. Umożliwi ono także większe zaangażowanie osób świeckich w pracy duszpasterskiej w Kościele. Przysłuży się również do swoistego misyjnego nawrócenia w codziennej pracy, otwarcia i gotowości poświęcenia czasu dla człowieka i samego procesu wychodzeniu do ludzi²⁰.

Uprzywilejowanymi adresatami orędzia Ewangelii są ubodzy, mali i ułomni, ci, którzy często są pogardzani i zapomniani, ci, którzy nie mają czym się odwdziżyć (por. Łk 14, 13-14)²¹. Dlatego w duchowości nowej ewangelizacji należy, co podkreśla papież Franciszek, w sposób całkowicie bezinteresowny wychodzić do nich, tam, gdzie żyją, pracują i cierpią, i głosić im miłosierdzie Ojca²².

2. DUCHOWOŚĆ RADOŚCI I PROSTOTY

Specyfiką nauczania papieża Franciszka na temat nowej ewangelizacji jest naznaczenie radością traktowania owej ewangelizacji. Duchowość nowej ewangelizacji, w myśl nauczania Papieża, charakteryzuje się radością głoszenia i prostotą głoszącego. W ten sposób Papież odpowiada na pytania: na czym polega głoszenie Ewangelii i jaką metodą powinni posługiwać się ewangelizatorzy? Twierdzi, że podstawą autentycznej ewangelizacji jest fakt, że Jezus jest Panem i Jego należy głosić. Ta chrystocentryczna podstawa duchowości nowej ewange-

¹⁷ Por. EG 87; A. Sobczyk, *Spotkanie z Chrystusem jako podstawa duchowości osób konsekrowanych według nauczania papieża Franciszka*, „Teologia i Człowiek” 29(2015) nr 1, s. 148.

¹⁸ Por. EG 78; A. Sobczyk, *Duchowość misyjna formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Ewangelii gaudium papieża Franciszka*, dz. cyt., s. 262.

¹⁹ Por. EG 82; A. Sobczyk, *Duchowość misyjna formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Ewangelii gaudium papieża Franciszka*, dz. cyt., s. 262-263.

²⁰ Por. EG 25-33.

²¹ Por. Franciszek, *Misja należy do „gramatyki” wiary*. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2015 r., dz. cyt., s. 5; EG 48.

²² Por. Franciszek, *Ewangelizacja wymaga prawdziwej odwagi*. Inauguracja kongresu diecezji rzymskiej 17.06.2013, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013) nr 8-9, s. 36-38.

lizacji wymaga odnowienia osobistego stosunku do Chrystusa, które Franciszek nazywa spotkaniem²³.

Szeroko ten temat podejmuje List Kongregacji zatytułowany „Radujcie się”, oparty na nauczaniu papieża Franciszka. W numerze 9 podaje: „Jako świadkowie komunii, mimo naszych sposobów myślenia i naszych ograniczeń, jesteśmy więc powołani do tego, aby nieść uśmiech Boga, a braterstwo jest pierwszą i najbardziej wiarygodną ewangelią, którą mamy do opowiedzenia”²⁴.

Na temat duchowości w kontekście nowej ewangelizacji Papież wypowiada się również w najnowszej encyklice *Laudato si*. Twierdzi tam, że nie można popierać duchowości, która zapomina o Bogu Wszechmocnym i Stwórcy. Prowadzi to do bałwochwalstwa w postaci oddawania czci innym potęgom światowym albo umieszczenia siebie na miejscu Pana. Najlepszym sposobem kształtowania duchowości współczesnego człowieka jest ponowne przypomnienie postaci Ojca Stworzyciela i jedyne Pana świata²⁵.

W dalszej części tego dokumentu Franciszek dostrzega „wielkie bogactwo duchowości chrześcijańskiej, wypracowanej w ciągu dwudziestu wieków doświadczeń osobistych i społecznych”. Uważa je za doskonały wkład, jaki można wnieść w wysiłek odnowienia ludzkości. Papież proponuje współczesnemu człowiekowi pewne wskazania duchowości ekologicznej, wynikające z wiary, argumentując ich skuteczność tym, że Ewangelia wpływa na sposób myślenia, odczuwania i życia człowieka. Chodzi nie tyle o mówienie o ideach, ile, przede wszystkim, o motywacje wypływające z duchowości, aby umacniać pasję na rzecz troski o świat. Duchowość nie jest odłączona od ciała ani też od natury czy realiów tego świata, ale człowiek duchowy żyje z nimi i w nich, w jedności ze wszystkim, co go otacza²⁶.

Papież proponuje, by zanieść ewangelizowanym propozycję duchowości chrześcijańskiej, rozumianej jako alternatywny sposób prorockiego i kontemplatywnego stylu życia, zdolnego do głębokiej radości. Duchowość chrześcijańska propaguje rozwój wstrzemięźliwości i zdolności radowania się, mając niewiele. To powrót do prostoty, która pozwala się zatrzymać i docenić to, co małe, i dziękować za możliwości, jakie daje życie. Wymaga unikania dynamiki panowania i gromadzenia samych tylko przyjemności, na rzecz prostego stylu głoszenia, wpływającego z radości bycia posłanym²⁷.

²³ Por. EG 1-2. 110; A. Sobczyk, *Spotkanie z Chrystusem jako podstawa duchowości osób konsekrowanych według nauczania papieża Franciszka*, dz. cyt., s. 143-144.

²⁴ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Radujcie się, list okólny do osób konsekrowanych z nauczania Papieża Franciszka*, Warszawa 2014, nr 9.

²⁵ Por. Franciszek, Encyklika *Laudato si'* (dalej LS), Rzym 2015, nr 75.

²⁶ Por. LS 216.

²⁷ Por. LS 222.

Krokiem do właściwego ujęcia duchowości jest poszerzenie znaczenia pokoju, który jest czymś więcej niż brakiem wojny. Zdaniem Franciszka, chodzi o pokój wewnętrzny osoby, który odzwierciedla się zrównoważonym stylem życia w połączeniu ze zdolnością do zadziwienia nad człowiekiem i światem, prowadzącą do głębi życia duchowego. Według Papieża, natura jest pełna słów miłości, których nie można usłyszeć pośród ciągłego hałasu, niepokoju i roztargnienia, czy też kultu powierzchowności. Papież mówi o potrzebie postawy serca, przeżywaniu wszystkiego z pogodną koncentracją, umiejętności bycia dla kogoś. Apeluje, by człowiek nie szczędził czasu dla człowieka. Wzorem takiej postawy jest sam Chrystus (por. Mk 10, 21); był On i jest w pełni obecny wobec każdego człowieka i każdego stworzenia, i ukazuje w ten sposób drogę do przezwyciężenia chorobliwego niepokoju człowieka obawiającego się samotności i porzucenia²⁸.

Pewną propozycją duchowości, jaką można przekazać w nowej ewangelizacji, jest kontemplacja wszechświata, rozwijającego się w Bogu, który go całkowicie wypełnia. Według papieża Franciszka, istnieje misterium, które trzeba podziwiać w liściu, w ścięzce, w rosie, w twarzy ubogiego. Ideałem nie jest tylko przejście ze świata zewnętrznego do wewnętrznego, by odkryć działanie Boga w duszy. Człowiek duchowy nie tylko kontempluje Boga w stworzeniach, ale także wychodzi na spotkanie z Nim we wszystkim²⁹.

Duchowość nowej ewangelizacji, pełna radości i prostoty, uwzględnia fakt, że genezą misji jest powołanie przez Boga. Z tego wynika również styl, jakim powinien odznaczać się ewangelizator. Jak mówi Franciszek, ma on nieść radość pocieszenia, krzyż i modlitwę, gdyż ewangelizację prowadzi się na kolanach³⁰.

3. DUCHOWOŚĆ KOMUNII

Zdaniem papieża Franciszka, radość ewangelizowania łączy się z pragnieniem jedności ewangelizatorów i ewangelizowanych. Wynika z przekonania, że posiada się ogromne dobro, które należy głosić i którym należy się dzielić ze wszystkimi. Wpływa to na poczucie duchowości komunii, opartej na głoszeniu Jezusa. Tworzenie wspólnoty Kościoła w stanie misji wymaga odbudowania komunii; chodzi o działalność misyjną, skierowaną do wewnątrz i na zewnątrz. Życie duchowe ewangelizatora rodzi się z głębokiego przekonania i pragnienia, by doprowadzić do osobistego spotkania z Jezusem, które wzbogaca pasję ewangelizacyjną³¹.

²⁸ Por. LS 225-226.

²⁹ Por. LS 233.

³⁰ Por. Franciszek, *Ewangelizacji dokonuje się na klęczkach*. Msza św. dla seminarzystów, nowicjuszy i nowicjuszek, 7.07.2013. „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013) nr 8-9, s. 45-46.

³¹ Por. Franciszek, *Ewangelizacja jest naszą rewolucją*. Msza św. w parku Dwusetlecia w Quito, 7.07.2015, dz. cyt., s. 10-11; EG 78.

Duchowość nowej ewangelizacji ma wymiar wspólnotowy, a wszyscy ewangelizatorzy, jak i ewangelizowani, są powołani do dawania świadectwa solidarności i miłości wzajemnej³². Papież pisze o mistycznym braterstwie, które pozwala odkryć Boga w drugim człowieku. Zdaniem Franciszka, zbawienie, które jest przedmiotem głoszenia, powinno mieć znamię powszechności, jedności i wspólnotowości (por. Mt 28,19). Wyraża wielkość Bożej miłości i miłosierdzia. Od początku istnienia Kościoła dokonywał on dzieła nawracania i ewangelizacji różnych narodów i kultur³³.

W cytowanym wyżej liście Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego pt.: „Radujcie się”, Papież nazywa doświadczenie braterstwa miejscem teologalnym, gdzie każdy jest odpowiedzialny za wierność Ewangelii i za wzajemny duchowy rozwój. Najmocniej doświadcza tego braterstwa wspólnota zgromadzona na Eucharystii, gdzie karmi się Ciałem i Krwią Jezusa i kieruje Słowem. Tam uczy się razem iść drogą wiary i być wspólnotą w komunii, która doświadcza bezinteresownej miłości i świętuje wolną, radosną, pełną odwagi. Nowa ewangelizacja w czasach, w których fragmentaryczność myślenia przyznaje rację sterylnemu, masowemu indywidualizmowi, a słabość relacji powoduje rozpad i niszczenie wzajemnej ludzkiej troski, ludzie są powołani do uczłowieczania relacji braterstwa, promocji komunii duchowej i komunii serc na wzór ewangeliczny. Papież zachęca do rozwoju duchowości komunii poprzez rozwój życia wiary³⁴.

W ducha nowej ewangelizacji wpisuje się powszechność. Papież zaznacza, że wszyscy ludzie bez wyjątku są uczniami-misjonarzami, ponieważ we wszystkich ochrzczonych, od pierwszego do ostatniego, działa uświęcająca moc Ducha, pobudzająca do ewangelizowania. Obecność Ducha zapewnia chrześcijanom swego rodzaju zespolenie z rzeczywistością Bożą oraz mądrość głoszenia i postępowania³⁵.

Ten przywilej powszechnego ewangelizowania wynika z sakramentu chrztu (por. Mt 28,19). Ochrzczony jest podmiotem ewangelizacji. Nowa ewangelizacja powinna, zdaniem Papieża, zakładać nowy protagonizm każdego z ochrzczonych. Oznacza to, że nikt nie może czuć się zwolniony z zadania ewangelizacji, gdyż miłość Boga, której człowiek doświadcza, skłania go do dzielenia się Dobrą Nowiną. Każdy chrześcijanin jest zatem na tyle misjonarzem, na ile spotkał, do-

³² Por. EG 92; A. Sobczyk, *Spotkanie z Chrystusem jako podstawa duchowości osób konsekrowanych według nauczania papieża Franciszka*, dz. cyt., s. 150.

³³ Por. EG 113-114; Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec*. Podczas nabożeństwa pokutnego 13.03.2015 r. w bazylice watykańskiej Franciszek zapowiada Nadzwyczajny Jubileusz Rok Święty Miłosierdzia, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 3-4, s. 4-5.

³⁴ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Radujcie się*, dz. cyt., nr 9.

³⁵ Por. EG 119; Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec*, dz. cyt., s. 4-5.

świadczył i otworzył się na miłość Boga w Chrystusie. To stwierdzenie nakłada na chrześcijan poważne zadanie pogłębiania życia duchowego, by poprzez ściśle zjednoczenie z Chrystusem stać się również Jego autentycznym i skutecznym głosicielem. Nowa ewangelizacja powinna pociągać za sobą nieustanny rozwój duchowy każdego z ochrzczonych. To przekonanie przybiera formę apelu, skierowanego do każdego chrześcijanina, by nikt nie wyrzekł się swojego udziału w ewangelizacji. Papież zauważa, że doświadczenie dobra i piękna szuka ekspansji, a dzielenie się dobrem sprawia jego rozwój. Dzięki temu duchowość nowej ewangelizacji będzie się rozwijała w trakcie głoszenia zarówno wśród głosicieli, jak i wśród adresatów³⁶.

Powszechny wymiar duchowości nowej ewangelizacji dynamizuje ludzi do niesienia Ewangelii osobom, z którymi każdy ma do czynienia, zarówno najbliższym, jak i nieznanym. Jest to nieformalne przepowiadanie słowa, które może się dokonywać podczas rozmowy, spotkania, wspólnej pracy, a także to, które podejmuje misjonarz odwiedzający jakiś dom³⁷.

Dla utrzymania poziomu ewangelizacji potrzebna jest formacja ewangelizatorów. Obejmuje ona pogłębienie miłości do Chrystusa i otwarcie na świadectwo Ewangelii. Dlatego nowa ewangelizacja jest czynnością, którą powinni wykonywać wszyscy dla wszystkich. Według Papieża, wszyscy powinni ewangelizować i pozwolić się ewangelizować innym³⁸.

Duchowość nowej ewangelizacji czerpie z pobożności ludowej, która jednak nie ma zakresu dewocyjnego, ale jest autentycznym wyrazem spontanicznej działalności misyjnej Ludu Bożego, pod wpływem Ducha Świętego. Odnosi się do faktu, że każdy lud jest twórcą swojej własnej kultury oraz protagonistą swojej historii. Kiedy w jakimś ludzie dokonała się inkulturacja Ewangelii, to w jego procesie przekazu kulturowego nieustannie, na nowe sposoby, przekazywana jest również wiara. Stąd doniosłość ewangelizacji pojmowanej jako inkulturacja. Każda część Ludu Bożego, przekładając na swe życie Boży dar według własnego geniuszu, daje świadectwo otrzymanej wierze, wzbogacając ją nowymi, wymownymi sposobami wyrazu. W ten sposób pobożność ludowa umożliwia dostrzeżenie sposobu, w jaki otrzymana wiara wcieliła się w jakiejś kulturze i dalej jest przekazywana. Należy do niej zachęcać i umacniać ją przez pogłębianie procesu inkulturacji, stanowiącego rzeczywistość nigdy nieukończoną³⁹.

³⁶ Por. EG 9.120; A. Sobczyk, *Duchowość misyjna formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Ewangelii gaudium papieża Franciszka*, dz. cyt., s. 263.

³⁷ Por. EG 127.

³⁸ Por. EG 121; Franciszek, *Jak miłosierny Samarytanin*. Homilia papieża Franciszka podczas mszy na rozpoczęcie Jubileuszu, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 12, s. 4-5; P. Głowik, *Rola parafii w dziele nowej ewangelizacji*, „Duchowość w Polsce” 17(2015), s. 247-248.

³⁹ Por. EG 122-123;126.

4. WYMIARY DUCHOWOŚCI NOWEJ EWANGELIZACJI

Po omówieniu cech specyficznych duchowości nowej ewangelizacji, Papież, w swoim nauczaniu, koncentruje się również na jej wymiarach. Mówi o jej rysach: trynitarnym, chrystocentrycznym, pneumatologicznym i maryjnym. Podkreśla rolę Boga Ojca jako tego, który jest ostatecznym źródłem wszystkich rzeczy, miłującym wszystko, co istnieje. Syna ukazuje jako tego, który odzwierciedla Ojca i przez którego wszystko zostało stworzone. Duch Święty to nieskończona więź miłości, wewnątrznie obecna w sercu wszechświata, ożywiająca i pobudzająca nowe drogi duchowości. Świat został stworzony przez Trzy Osoby, działające jako jedna boska zasada, ale każda z nich realizuje to wspólne dzieło zgodnie ze swoją tożsamością. Dlatego, «kiedy pełni podziwu kontemplujemy wielkość i piękno wszechświata, musimy wysławiać całą Trójcę Świętą»⁴⁰.

Trynitarny wymiar duchowości nowej ewangelizacji ukazany został w stwierdzeniu Papieża, że podmiotem ewangelizacji jest lud zmierzający do Boga. Bóg z łaski pociąga ludzi ku sobie, by ich ze sobą zjednoczyć. Zsyła Syna jako Odkupiciela ludzkości i Ducha Świętego jako uświęciciela i posłańca do ludzkich serc, by je przemienić i uzdolnić do udzielenia życiem odpowiedzi na Bożą miłość. Wszystko to dokonuje się w Kościele, który jest posłany przez Jezusa Chrystusa jako sakrament zbawienia ofiarowanego przez Boga. Przez swoją działalność ewangelizacyjną współpracuje on jako narzędzie Bożej łaski, działającej nieustannie poza wszelką możliwą kontrolą⁴¹.

Papież wyjaśnia także pneumatologiczny wymiar duchowości nowej ewangelizacji. Twierdzi, że Duch Święty zapładnia kulturę, przemieniając ją mocą Ewangelii. Ozdabia Kościół, ukazując mu nowe aspekty objawienia i obdarzając go nowym obliczem. Dzięki temu chrześcijaństwo nie niszczy i nie zmienia kultur, ale je w pewien sposób uduchowia. Duch Święty ukazuje ewangelizowanym ludom nowe aspekty objawienia i przez inkulturację wprowadza narody z ich kulturami do chrześcijańskiej wspólnoty, gdyż każda kultura proponuje wartości i pozytywne formy, które mogą ubogacić sposób głoszenia, pojmowania i przeżywania Ewangelii⁴².

Trzecia Osoba Trójcy Świętej przemienia serca i czyni ludzi zdolnymi wejść w doskonałą komunie całej Trójcy. On sam tworzy jedność Ludu Bożego i jest więzią miłości Ojca z Synem. On tworzy komunie i harmonie Ludu Bożego. Sam Duch Święty jest harmonią, podobnie jak jest więzią miłości między Ojcem i Synem. Stąd wynika zasadnicze zadanie Ducha Świętego w dziele ewangelizacji narodów i duchowe bogactwo, jakie rodzi się w Kościele i na całym świecie⁴³.

⁴⁰ Por. LS 238.

⁴¹ Por. EG 112.

⁴² Por. EG 116; A. Sobczyk, *Duchowość misyjna formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Ewangelii gaudium papieża Franciszka*, dz. cyt., s. 263.

⁴³ Por. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, I.39.8.2; EG 117; A. Sobczyk, *Duchowość misyj-*

Duch Święty ubogaca Kościół, który ewangelizuje również przez różne charyzmaty. Są one darem dla odnawiania i budowania Kościoła, skierowane ku centrum, którym jest Chrystus. Stąd się rozchodzą jako bodźce dla nowej ewangelizacji. Duch Święty może ze wszystkiego wyprowadzić dobro i przemienić je w ewangelizacyjny dynamizm. Zaufanie i uważne wsłuchiwanie się w natchnienia Ducha Świętego są gwarantem zachowania żywego zapału ewangelizacyjnego (por. Rz 8,26)⁴⁴.

Wymiar chrystocentryczny nowej ewangelizacji obejmuje osobiste spotkanie ze zbawiającą człowieka miłością Jezusa. Prowadzi ono do zjednoczenia z Chrystusem i wzrostu miłości do bliźnich. Pierwszą motywacją do ewangelizacji jest miłość Jezusa. Doświadczenie bycia kochanym i zbawionym przez Niego skłania do odpowiedzi na tę miłość i, jak zauważa Papież, do rozgłaszania prawdy o Jezusie, tak, by inni ją poznali. Kolejną motywacją do głoszenia Ewangelii jest jej kontemplowanie z miłością, zatrzymanie się na jej kartach i czytanie jej z sercem. Dlatego tak ważny, zdaniem Franciszka, jest powrót do ducha kontemplatywnego. Kontemplacja tajemnic życia Jezusa prowadzi do odkrycia, że Jezus jest tym, którego inni potrzebują, nawet Go nie znając: „Ja wam głoszę to, co czcicie, nie znając” (Dz 17, 23). Wszyscy zostali stworzeni do tego, co proponuje Ewangelia – do przyjaźni z Jezusem i miłości braterskiej. Z tego faktu wypływa tak konieczny w nowej ewangelizacji entuzjazm⁴⁵.

Życie z Jezusem staje się o wiele pełniejsze i nadaje sens ludzkiej egzystencji. Prawdziwy ewangelizator nigdy nie przestaje być uczniem. Dostrzega Jezusa towarzyszącego mu pośród całego zaangażowania misyjnego. Brak tej świadomości powoduje, że w działalności ewangelizacyjnej zabraknie entuzjazmu, gorliwości, siły i pasji. Zjednoczenie z Jezusem, które jest źródłem duchowości nowej ewangelizacji, powoduje, że ewangelizator szuka i pragnie tego co Chrystus. Działa na chwałę Ojca, „ku chwale majestatu Jego łaski” (Ef 1,6). Ona stanowi jego nadrzędną motywację. Autentyzm duchowości ewangelizacyjnej wyklucza wszelką pozorność. Wymaga totalnego zaangażowania i wytrwałości w działaniu⁴⁶.

Zjednoczenie z Chrystusem umożliwia właściwe spojrzenie na bliźniego. Wiarygodny ewangelizator rozwija duchowe upodobanie bycia blisko życia ludzi. Nowa ewangelizacja jest umiłowaniem Jezusa, ale jednocześnie miłością do Jego ludu. W ten sposób głoszący Chrystusa odkrywa, że jest narzędziem w ręku Mistrza, przez które sam Zbawiciel przemawia do swego ludu. Jezus jest wzorem tej opcji ewangelizacyjnej, wprowadzającej ewangelizatorów w serce ludu.

na formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Evangelii gaudium papieża Franciszka, dz. cyt., s. 263-264.

⁴⁴ Por. EG 130-131; 280; M. Zając, *Nowa ewangelizacja*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, red. S. Wilk i inni, Lublin 2010, kol.14.

⁴⁵ Por. EG 264-265; Franciszek, *Misja należy do „gramatyki” wiary*. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2015 r., dz. cyt., s. 4-5.

⁴⁶ Por. EG 266-267.

Patrzy na każdego z miłością (por. Mk 10,21), zbliża się do niewidomego przy drodze (por. Mk 10,46-52), je i pije z grzesznikami (por. Mk 2,16), pozwala, aby jawno grzesznica namaściła Mu stopy (por. Łk 7,36-5), przyjmuje nocą Nikodema (por. J 3,1-15). Totalne oddanie Jezusa na krzyżu stanowi szczytowy moment stylu charakteryzującego całą Jego egzystencję. Postawa Zbawiciela jest wzorem dla ewangelizatorów i zachętą do troski o bliźniego, do empatycznego wczuwania się w jego radości i smutki⁴⁷.

Chrystocentryczny rys duchowości nowej ewangelizacji czerpie z tajemnicy odkupienia. To właśnie zmartwychwstanie Chrystusa zawiera żywotną siłę, która przeniknęła świat. Tam, gdzie wszystko wydaje się martwe, ze wszystkich stron pojawiają się owoce zmartwychwstania, w nowych formach i sytuacjach, które wydawały się nieodwracalne. Oto siła zmartwychwstania, a każdy ewangelizator jest narzędziem tego dynamizmu⁴⁸.

Duchowość nowej ewangelizacji zawiera silny rys maryjny. Maryja jest w nim ukazana jako: dar Jezusa dla ludzi, jako Matka ewangelizacji, jej Gwiazda i Wzór. Napełniona Duchem Świętym, jest obecna pośród ludu. Maryja jest Matką ewangelizującego Kościoła i bez Niej nie można w pełni zrozumieć ducha nowej ewangelizacji. Pod krzyżem Jezus ofiarował ludziom Matkę (por. J 19,26-27), która została Gwiazdą nowej ewangelizacji. Pozwoliła się prowadzić Duchowi na drodze wiary, ku przeznaczeniu służby i płodności. Stanowi dla Kościoła wzór w tym pielgrzymowaniu nowej ewangelizacji, w której nie brakuje okropności, ukrywania się, a nawet pewnego utrudzenia, jak to, które przeżywała Maryja w latach spędzonych w Nazarecie, gdy Jezus wzrastał⁴⁹.

Papież mówi nawet o maryjnym stylu działalności ewangelizacyjnej Kościoła. Charakteryzuje się on pokorą i delikatnością, które nie są cnotami słabych, lecz mocnych. Ta, która wielbiła Boga, jest tą samą, która zachowuje uważnie „wszystkie te sprawy i rozważa je w swoim sercu” (Łk 2,19). Maryja umie rozpoznawać ślady Ducha Bożego w wielkich wydarzeniach, a także w tych, które wydają się niedostrzegalne. Kontempluje tajemnice Boga w świecie, w dziejach i w życiu codziennym każdego. Jest niewiastą modlącą się i pracującą w Nazarecie. Ta dynamika sprawiedliwości i czułości, kontemplacji i wyruszania ku innym – to wszystko czyni z Niej kościelny wzór dla ewangelizacji⁵⁰.

Podsumowując, należy zaznaczyć bogactwo nauczania papieża Franciszka na temat duchowości nowej ewangelizacji. Temat ten przewija się przez niemal każ-

⁴⁷ Por. EG 268-269; Franciszek, *Spowiedź nie jest sądem, ale doświadczeniem przebaczenia i miłosierdzia*. Spotkanie z uczestnikami kursu dla spowiedników 28.03.2014, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 35(2015), nr 3-4, s. 38-39.

⁴⁸ Por. EG 276.

⁴⁹ Por. EG 284-285. 287; MV 24-25; Franciszek, *Ty jesteś Matką miłosierdzia*. Modlitwa papieża Franciszka na placu Hiszpańskim 8.12.2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 12, s. 7.

⁵⁰ Por. EG 288.

dy dotychczasowy dokument papieski i jest obecny, choć *implicite*, w wielu jego wystąpieniach publicznych. Świadczy to o powadze zagadnienia i jego doniosłości. Podaje on rozmaite wymiary duchowości nowej ewangelizacji: trynitarny, chrystocentryczny, pneumatologiczny, maryjny, ale też eklezjalny i powszechny. Zarysowuje metody głoszenia, polegające na prostocie, radości, wspólnotowości i powszechności. Angażuje każdego człowieka w proces ewangelizacyjny. Zważywszy na podane wcześniej trzy grupy adresatów nowej ewangelizacji, Papież umiejętnie podaje wskazania zarówno co do metody ewangelizacji, jak i jej treści, które są bliskie współczesnemu człowiekowi. Jako główne przesłanie kieruje do ewangelizowanych przyjęcie miłości miłosiernej, obecnej w duchowości nawrócenia. Zaleca pokój serca, dostrzeganie Boga w drugim człowieku i stworzeniach, czułość i zrozumienie wobec ewangelizowanych. Stwierdza z pokorą, że chociaż misja domaga się zaangażowania człowieka, to jednak ewangelizacja to dzieło Chrystusa⁵¹.

SUMMARY

The proposal of the spirituality of the new evangelisation of Pope Francis is to strengthen the spiritual and life and life in general, together with taking care of daily responsibilities. Evangelisation shows to Christians a real dynamism of personal fulfillment. I fulfill myself as a Christian by the fact that I proclaim Christ. A renewed proclamation is also addressed to believers, but lukewarm in their faith and non-practicing. Christ proclaimed brings happiness and novelty to the listeners (Iz 40,31).

Keywords

spirituality, new evangelisation, Pope Francis

BIBLIOGRAFIA

Źródła podstawowe

- Franciszek, Adhortacja apostolska, *Evangelii gaudium*, 2013.
- Franciszek, Encyklika, *Laudato si'*, 2015.
- Franciszek, Bulla, *Misericordiae vultus*, 2015.
- Franciszek, *Misja należy do «gramatyki» wiary*. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2015 r., „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015) nr 6 s. 4.
- Franciszek, *Potrzebny jest tlen Ewangelii*. Audiencja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji z 14.10.2013, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013), nr 12, s. 18-19.

⁵¹ Por. EG 12.

- Franciszek, *Ewangelizacja wymaga prawdziwej odwagi*. Inauguracja kongresu diecezji rzymskiej 17.06.2013, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013), nr 8-9, s. 35-38.
- Franciszek, *Zadaniem Kościoła jest głoszenie daru miłosierdzia*. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji 29 V 2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 6, s. 36-37.
- Franciszek, *Ewangelizacji dokonuje się na klęczkach*. Msza św. dla seminarzystów, nowicjuszy i nowicjuszek 7.07.2013, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 34(2013), nr 8-9, s. 45-46.
- Franciszek, *Ewangelizacja jest naszą rewolucją*. Msza św. w parku Dwusetlecia w Quito 7.07.2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 7-8; s. 10-11.
- Franciszek, *Nieście płomień miłosiernej miłości Chrystusa*. Orędzie Papieża Franciszka na XXXI Światowy Dzień Młodzieży 2016, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 10, s. 4-7.
- Franciszek, *Nade wszystko miłosierdzie*. Msza św. w Domu św. Marty 6.10.2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 11, s. 22-23.
- Franciszek, *Ty jesteś Matką miłosierdzia*. Modlitwa papieża Franciszka na placu Hiszpańskim 8.12.2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 12, s. 7.
- Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec*. Podczas nabożeństwa pokutnego 13.03.2015 r. w bazylice watykańskiej Franciszek zapowiada Nadzwyczajny Jubileusz Rok Święty Miłosierdzia, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 3-4, s. 4-5.
- Franciszek, *Jak miłosierny Samarytanin*. Homilia papieża Franciszka podczas mszy na rozpoczęcie Jubileuszu, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 36(2015), nr 12, s. 4-5.
- Franciszek, *Spowiedź nie jest sądem, ale doświadczeniem przebaczenia i miłosierdzia*. Spotkanie z uczestnikami kursu dla spowiedników 28.03.2014, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 35(2015), nr 3-4, s. 38-39.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. *Radujcie się. List okólny do osób konsekrowanych z nauczania Papieża Franciszka*, Warszawa 2014.

Opracowania

- Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*. I.39.8.2.
- Chmielewski M., *Vademecum duchowości katolickiej. 101 pytań o życie duchowe*, Lublin 2004.
- Chmielewski M., *Metodologiczne problemy posoborowej duchowości katolickiej*, Lublin 2001.
- Głowik P., *Rola parafii w dziele nowej ewangelizacji*, „Duchowość w Polsce” 17(2015), s. 242-252.

- Sobczyk A., *Duchowość misyjna formą głoszenia Ewangelii dzisiaj na podstawie Ewangelii gaudium papieża Franciszka*, „Teologia i Moralność” 15(2014), nr 1, s. 255-267.
- Sobczyk A., *Spotkanie z Chrystusem jako podstawa duchowości osób konsekrowanych według nauczania papieża Franciszka*, „Teologia i Człowiek” 29(2015) nr 1, s. 139-154.
- Zajac M., *Nowa ewangelizacja*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, red. S. Wilk i inni, Lublin 2010, kol. 13-14.

Adam Józef Sobczyk – dr hab., kapłan ze Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny. Od 2011 roku członek zwyczajny Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości. Wykładowca teologii duchowości, kierownictwa duchowego i poradnictwa rodzin; rekolekcjonista. Autor kilkunastu książek i kilkudziesięciu artykułów naukowych z dziedziny historii i teologii duchowości, ze szczególnym uwzględnieniem duchowości zakonnej oraz duchowości małżeńskiej i rodzinnej.